

Sygn. akt III CZ 317/22

POSTANOWIENIE

Dnia 23 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Pierwszy Prezes SN Małgorzata Manowska

(przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marcin Łochowski

SSN Mariusz Łodko

w sprawie z powództwa Banku spółki akcyjnej w W.
przeciwko M. M.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 23 listopada 2022 r.,

zażalenia pozwanego

na wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 29 kwietnia 2022 r., sygn. akt II Ca 1408/21,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2022 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie uchylił wyrok Sądu Rejonowego Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z dnia 16 czerwca 2021 r., zniósł postępowania od dnia 3 stycznia 2021 r. i przekazał sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Sąd Okręgowy stwierdził bowiem, że wyrok Sądu Rejonowego z dnia 16 czerwca 2021 r. wydany sprawie z powództwa Bank S.A. przeciwko M. M. zapadł w warunkach nieważności postępowania ze względu na pozbawienie prawa do

obrony Banku¹ S.A., który z mocy art. 176 ust. 1 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 793; dalej jako: „ustawa o BFG”) wystąpił do postępowania z dniem 3 stycznia 2021 r. w miejsce pierwotnego powoda - Bank S.A. w zakresie przejętych na podstawie decyzji Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z dnia 30 grudnia 2020 r., DPR [...], DPR.[...]1, DPR.[...]2, DPR. [...]3, praw majątkowych i zobowiązań. Postępowanie pierwszoinstancyjne toczyło się natomiast, aż do zamknięcia rozprawy i wydania wyroku, z udziałem Banku S.A. w W. a nie banku przejmującego jako jego następcy prawnego. W ocenie Sądu drugiej instancji, nie miał przy tym znaczenia fakt, że pismo informujące Sąd pierwszej instancji o następstwie nie wpłynęło przed zamknięciem rozprawy, ponieważ do następstwa doszło z mocy prawa w dniu określonym w decyzji Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z dnia 30 grudnia 2020 r.

Powołując się na naruszenie art. 386 § 2 w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c., pozwany M. M. wniósł do Sądu Najwyższego zażalenie, w którym podniósł, że powód nie był pozbawiony możliwości obrony, ponieważ w toku całego postępowania był reprezentowany przez tego samego pełnomocnika w osobie radcy prawnego K. C., której Bank¹ S.A. udzielił w dniu 4 stycznia 2021 r. pełnomocnictwa do reprezentowania w zakresie spraw zmierzających do realizacji wierzytelności tego Banku jako następcy Banku S.A. W zażaleniu wskazano ponadto, że na nieważność ze względu na pozbawienie możliwości obrony może powołać się jedynie strona, której przesłanka ta dotyczy. Wobec zaskarżenia wyroku Sądu Rejonowego jedynie przez pozwanego nie istniały zatem, jak twierdzi skarżący, podstawy do stwierdzenia nieważności postępowania z uwagi na okoliczność dotyczącą tylko powoda.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Decyzją z dnia 30 grudnia 2020 r., DPR [...], DPR.[...]1, DPR.[...]2, DPR. [...]3, Bankowy Fundusz Gwarancyjny wszczął przymusową restrukturyzację wobec Bank S.A. z siedzibą w W. i zastosował instrument przymusowej restrukturyzacji w formie przejęcia przedsiębiorstwa w ten sposób, że Bank¹ S.A. z siedzibą

w Warszawie z dniem 3 stycznia 2021 r. przejął prawa majątkowe i związane z nimi zobowiązania Bank S.A. ujęte szczegółowo w tej decyzji. Wobec Banku S.A. zastosowanie znalazł art. 174 ust. 1 ustawy o BGF, zgodnie z którym Bankowy Fundusz Gwarancyjny może wydać decyzję o przejęciu przez podmiot przejmujący, bez konieczności uzyskania zgody właścicieli, dłużników lub wierzycieli podmiotu w restrukturyzacji, przedsiębiorstwa podmiotu w restrukturyzacji (pkt 1); wybranych albo wszystkich praw majątkowych lub wybranych albo wszystkich zobowiązań podmiotu w restrukturyzacji (pkt 2); praw udziałowych podmiotu w restrukturyzacji (pkt 3). Zgodnie z art. 176 ust. 1 ustawy o BGF, w pierwszych dwóch wypadkach, tj. przejęcia przedsiębiorstwa podmiotu w restrukturyzacji lub wybranych albo wszystkich praw majątkowych lub wybranych albo wszystkich zobowiązań podmiotu w restrukturyzacji, następuje sukcesja podmiotu przejmującego w miejsce podmiotu w restrukturyzacji z dniem określonym w decyzji Bankowego Funduszu Gwarancyjnego o przejęciu. Przepis art. 176 ust. 1 ustawy o BFG określa w ten sposób samym materialnoprawne skutki przymusowej restrukturyzacji w postaci częściowej sukcesji uniwersalnej, tj. w zakresie praw i obowiązków związanych z przedsiębiorstwem podmiotu w restrukturyzacji lub praw i zobowiązań tego podmiotu. Z tak określonym następstwem prawnym łączy się następstwo procesowe podmiotu przejmującego po podmiocie w restrukturyzacji. Z art. 176 ust. 1 ustawy o BFG wynika bowiem, że podmiot przejmujący wstępuje w miejsce podmiotu w restrukturyzacji „również w postępowaniach sądowych i administracyjnych”. Pozwala to przyjąć, że art. 176 ust. 1 ustawy o BFG normuje jednocześnie materialnoprawne i procesowe następstwo podmiotu przejmującego w miejsce podmiotu w restrukturyzacji.

Na płaszczyźnie procesowej następstwo podmiotu przejmującego w miejsce podmiotu w restrukturyzacji następuje automatycznie w dniu określonym w decyzji Bankowego Funduszu Gwarancyjnego o przejęciu. Na wniosek ujawniane jest jedynie przejęcie przedsiębiorstwa lub praw majątkowych ujawnionych w księgach wieczystych lub innych rejestrach (art. 176 ust. 5 ustawy o BFG). Następstwo w toczących się postępowaniach następuje jednak z mocy prawa automatycznie. Taka konstrukcja następstwa sprawia, że zastosowania nie znajdzie wynikające art. 192 pkt 3 in fine k.p.c. wymaganie zgody strony przeciwnej na następstwo. Z chwilą

określoną w decyzji Bankowego Funduszu Gwarancyjnego o przejęciu stroną toczących postępowań staje się podmiot przejmujący a przestają nią być podmiot w restrukturyzacji. Jest to więc sytuacja zbliżona do unormowanej w art. 192 pkt 3 *in fine* k.p.c. z tym, że do następstwa procesowego dochodzi niezależnie od woli samych stron.

Uznanie, że do następstwa procesowego z mocy art. 176 ust. 1 ustawy o BFG następuje automatycznie oznacza, że z dniem określonym w decyzji Bankowego Funduszu Gwarancyjnego o przejęciu sąd powinien zawiadamiać podmiot przejmujący, jako stronę postępowania wstępującą w miejsce podmiotu w restrukturyzacji, o czynnościach procesowych i z jej udziałem prowadzić dalej postępowanie. Ewentualne uchybienia w tym zakresie mogą prowadzić do pozbawienia podmiotu przejmującego prawa do obrony w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. Nieważność postępowania z powodu pozbawienia możliwości obrony praw może bowiem zachodzić w stosunku do strony w znaczeniu technicznopprocesowym, również w sytuacji, w której z mocy prawa wstąpiła ona automatycznie do toczącego się postępowania.

W orzecznictwie zostało ponadto wyjaśnione, że pozbawienie możliwości obrony swych praw zachodzi, jeżeli z powodu wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej, będących skutkiem naruszenia konkretnych przepisów kodeksu postępowania cywilnego, których nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji, strona nie mogła, wbrew swej woli, brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części (zob. np. wyrok SN z 18 czerwca 2021 r., IV CSKP 92/21, OSNC 2022, nr 1 poz. 9).

W świetle dotychczasowych uwag należało stwierdzić, że Sąd Okręgowy prawidłowo uchylił wyrok Sądu Rejonowego Szczecin-Pracowbrzeże i Zachód w Szczecinie z dnia 16 czerwca 2021 r., zniósł postępowania od dnia 3 stycznia 2021 r. i przekazał sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Z dniem 3 stycznia 2021 r. z mocy prawa stroną przedmiotowego postępowania stał się bowiem Bank1 S.A. Mimo to Sąd pierwszej instancji prowadził postępowaniem z udziałem dotychczasowego powoda Banku S.A., nie zawiadamiając następcy procesowego powoda o podejmowanych czynnościach

procesowych. Na Sądzie pierwszej instancji spoczywał natomiast obowiązek uwzględnienia z urzędu skutków następującej z mocy prawa sukcesji po Banku S.A. Uchybienia w tym zakresie, nawet jeśli nie zostały przez Sąd pierwszej instancji zawinione, gdy wziąć pod uwagę, że pismo informujące o przedmiotowym następstwie dotarło do Sądu pierwszej instancji już po zamknięciu rozprawy, prowadziły do orzekania w warunkach określonych w art. 379 pkt 5 k.p.c.

Powyższej oceny nie zmienia fakt, że pełnomocnikiem pierwotnego powoda i jego następcy był ten sam radca prawny. Pełnomocnik procesowy uzyskuje bowiem możliwość działania w postępowaniu i pozyskiwania informacji z chwilą, w której sąd uzyskał wiedzę o ustanowieniu pełnomocnika (por. wyrok Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 160/17, niepubl.). Dla oceny momentu skutecznego umocowania pełnomocnika procesowego Banku¹ S.A. względem sądu w przedmiotowym postępowaniu nie ma więc znaczenia data wskazana na dokumencie pełnomocnictwa.

Odnosząc się do przyjmowanej w orzecznictwie możliwości następczego zatwierdzenia przez stronę czynności procesowych dokonanych przez osobę, która nie legitymowała się pełnomocnictwem udzielonym jej przez tę stronę (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2009 r., III CZP 118/08, OSNC 2009, nr 6, poz. 76), należało dostrzec, że postępowanie przed Sądem pierwszej instancji toczyło się z udziałem pierwotnego powoda, mimo zachodzącego z mocy prawa następstwa procesowego. W tym stanie rzeczy nie było możliwe następcze potwierdzenie przez Bank¹ S.A. czynności dokonanych przez pełnomocnika w imieniu i ze skutkiem dla pierwotnego powoda.

Nie ma wreszcie przeszkód, aby Sąd drugiej instancji uwzględnił nieważność postępowania dotyczącą stronę przeciwną wobec strony wnoszącej apelacji, skoro Sąd ten nieważność postępowania bierze pod uwagę z urzędu (art. 378 § 1 in fine k.p.c.). Takie podejście do problemu nieważności postępowania, jak dostrzega się w literaturze, wynika z wymagania poszanowania gwarancji procesowych stron, a w związku z tym, aby przeprowadzone postępowanie było niewadliwe i nie dawało w przyszłości podstaw do wznowienia (por. też uchwała składu siedmiu

sędziów SN, o mocy zasady prawnej, z 15 maja 2014 r., III CZP 88/13, OSNC 2014, nr 11, poz. 108).

Z tych przyczyn zażalenie podlegało oddaleniu (art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.).